

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

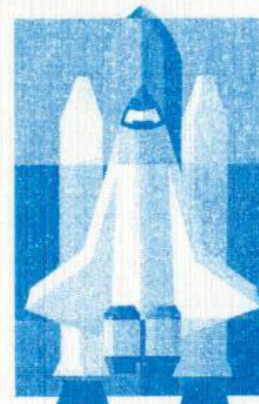

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ**

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції

14-15 квітня 2009 р.

Київ 2009

УДК: 009 (082)

Актуальні проблеми психології діяльності в особливих умовах:
матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції
/ за заг. ред. О.В. Петренка, О.М. Ічанської (Київ, 14-15 квітня 2009 р.)
/ М-во освіти і науки України, Нац. авіац. ун-т. – К. : Вид-во Нац. авіац. ун-ту
«НАУ-друк», 2009. – 144 с.

Містить матеріали доповідей щорічної науково-практичної конференції з проблем психології діяльності в особливих умовах.

Організаційний комітет

Голова

В.П. Харченко, д.т.н., проф., заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, проректор з наукової роботи Національного авіаційного університету

Заступник

О.В. Петренко, к.психол.н., доц., завідувач кафедри авіаційної психології, заступник з наукової роботи директора Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету

Члени оргкомітету:

В.Г. Панок, проф.

О.М. Долгова, доц.

О.М. Ічанська, доц.

О.М. Назарук, доц.

О.В. Сечейко, доц.

О.В. Гірчук, старш. викл.

В.В. Злагодух, старш. викл.

О.В. Івачевська, зав. лаб.

Н.С. Хімченко, викл.

Секретаріат конференції:

О.В. Гірчук (голова)

П.В. Кіреєв

*Рекомендовано до друку вченою радою
Гуманітарного інституту Національного
авіаційного університету
(Протокол №6 від 11 березня 2009 р.)*

© Національний авіаційний
університет, 2009

Ярослава Пономаренко

м. Київ

**Забезпечення психологічної готовності професіоналів з
урахуванням чинників відображення індивідуальної
психологічної проблематики у неформальних ритуалах та
прикметах**

Професійна діяльність людини, що здійснюється під впливом особливих (екстремальних) факторів, є однією з найважливіших сфер її існування. Екстремальність, емоціогенність ситуації загрози для життя, усвідомлення можливості власної загибелі в будь - яку хвилину завдає нищівного удару по почуттю невразливості, на якому будується звичайне повсякденне життя. Значимою характеристикою особливих умов професійної діяльності є підвищена відповідальність за життя людей і збереження техніки та інших матеріальних цінностей.

“Зриви” у роботі, помилки, уповільнення в прийнятті рішень в екстремальних умовах ведуть до аварій, а, отже, до травматизму, людських жертв, значних економічних втрат, імовірність яких викликає підвищену психічну напруженість працівників.

Льотна праця – одна з найбільш складних, досягнути в ній високої майстерності можуть лише люди з міцними здоров’ям, фізично розвинені й ті, хто мають гарні здібності та високу

психологічну готовність до її виконання. Робота оператора в системі “людина – машина” має ряд особливостей і є дуже складним процесом.

Враховуючи екстремальний характер льотної діяльності, важливим є звернення уваги на психічні стани, які виникають у льотчиків. Серед основних визначаються такі: відчуття дискомфорту, психічна втома, психічна напруженість, низька мотивація, емоційний стрес, монотонія, тривожність. Важливою є така характеристика індивіда як психологічна стійкість.

Л. Куликов вважає, що одним з структурних елементів психологічної стійкості є віра. Віра – прийняття чогось за істину, вона виражає внутрішні переконання суб’єкта в істинності ідеї, правильності плану її практичної реалізації. Два її значення є основними: поклоніння кому-небудь, чому-небудь і стійкість, тобто спокійна впевненість у своєму виборі, яка не потребує опори на думку оточення, самодостатня переконаність, незалежна від точки зору інших. Віра діє як захисний механізм особистості та виконує важливу роль: зниження тривоги, позбавлення страху, переключення уваги з оцінки значущості ситуації на опрацювання інформації, обдумування і прийняття рішення.

Можна сказати, що віра має важливе значення як одна із складових психологічної стійкості. Віра у щось, або когось, у долю, прикмети. Поява прикмет — це перший крок людської думки в релігійній і науковій сфері. Людина досягала пізнання істини не інакше, як роблячи помилки і постійно звільняючись від них.

Прикмети — це ті помилкові шляхи, на які людська думка мимовільно потрапляє і через які пробивається, добиваючись ясного і глибокого розуміння. Прикмета – упередження, яке полягає в тому, що індивід приймає за реальність невідомі сили, здатні провіщати події і навіть впливати на них.

Пілоти часто знаходяться в умовах професійного ризику. Інколи для зменшення психологічного тиску люди можуть звертатися до прикмет та упереджень. Особливе ставлення до прикмет та неформальних ритуалів, а також чітке їх дотримання, або вимушене ігнорування можуть нашкодити, паралізувати роботу, чи можливо взагалі призвести до авіаційної події. Тому дуже цікавим є вивчення та забезпечення психологічної готовності професіоналів з урахуванням чинників відображення індивідуальної психологічної проблематики у неформальних ритуалах та прикметах.

Віталій Розов

к. психол. н., доцент, м. Київ

Психологічний супровід оперативно-службової діяльності в екстремальних умовах.

Аналіз і оцінка літератури [1; 4; 6; 7; 8] дозволяють розглядати психологічний супровід як особливу форму здійснення